

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Seikkailukasvatus osana iltapäiväkerhon kehittämistä

Seikkaillen ryhmäksi – opas Vantaan NMKY:lle

Tiia-Sofia Kanerva

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

09 / 2016

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Tiia-Sofia Kanerva	Sivumäärä 34
Työn nimi Seikkailukasvatus osana iltapäiväkerhon kehittämistä; Seikkaillen ryhmäksi – opas Vantaan NMKY:lle	
Ohjaava(t) opettaja(t) Ruut Kaukinen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Vantaan NMKY, Justus Kivimäki	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyöni tilaajana on Vantaan NMKY, joka on iltapäivä- ja liikuntakerhoihin painottunut nuorisojärjestö. Syventävän harjoittelun aikana pääsin tutustumaan ja toimimaan järjestössä laajasti, mutta opinnäytetyössä päätettiin keskittyä iltapäiväkerhotoimintaan seikkailukasvatuksellisella painotuksella.</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteena on lisätä Vantaan NMKY:n iltapäiväkerhojen laatua kehittämällä ohjaajien ammattitaitoa moninaistuvien ryhmien ryhmäyttämisessä. Opinnäytetyön tuotoksena on kerho-ohjaajille suunnattu toiminnallinen menetelmäopas, joka sisältää seikkailukasvatuksellisia ryhmäyttämismenetelmiä. Menetelmiä käytetään erityisesti kerhojen alkaessa, jotta lasten integroituminen ryhmiin tapahtuisi mahdollisimman hyvin. Opas sisältää menetelmiä tutustumiseen, ryhmäyttämiseen, ryhmähengen kasvattamiseen sekä kommunikoinnin lisäämiseen. Menetelmät on suunnattu iltapäiväkerhoikäisille lapsille, mutta on sovellettavissa muunkin ikäisiin ja kokoihin ryhmiin.</p> <p>Tässä opinnäytetyössä käyn läpi ryhmäyttämistä ja sen merkitystä niin ohjaajille kuin ohjattaville. Lisäksi syvennyn seikkailukasvatukselliseen näkökulmaan ja sen yhdistämiseen NMKY:n toimintaan. Opinnäytetyöhön on sovellettu toiminnallisia menetelmiä; kokeilevaa kehittämistä sekä osallistuvaa havainnointia.</p> <p>Opinnäytetyön tuotos on otettu käyttöön Vantaan NMKY:ssä syksyn 2016 alkaviin ryhmiin, joten tuloksia sen toimivuudesta ei vielä tämän opinnäytetyön valmistuessa ole. Kerho-ohjaajille pidetyssä esittely ja koulutustilaisuudessa se sai kuitenkin jo positiivista palautetta ja sen käyttöönottoa odotettiin innolla. Opasta suunniteltiin jaettavaksi myös muihin NMKY:n paikallisyhdistyksiin, jolloin työn hyödynnettävyys sekä Vantaan NMKY:n tunnettavuus kasvaisivat.</p>	
Asiasanat seikkailukasvatus, iltapäivätoiminta, ryhmäytyminen, toiminnalliset menetelmät	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Tiia-Sofia Kanerva	Number of Pages 34
Title Adventure education as a part of developing after school education; Seikkaillen ryhmäksi – guide to Vantaan YMCA	
Supervisor(s) Ruut Kaukinen	
Subscriber and/or Mentor Vantaa YMCA, Justus Kivimäki	
<p>Abstract</p> <p>My thesis was ordered by YMCA Vantaa, which is a non-governmental organization specialized into after-school and sports clubs. During my advanced traineeship in YMCA Vantaa I was able to meet and learn how the organization works. However, the object of the thesis is to focus on adventure educational methods in after-school clubs.</p> <p>The object of the thesis is to increase the quality of after-school clubs by developing the knowledge of the club's directors to create a group. My thesis is a guide to directors, which includes functional adventure educational methods to manage a group. The methods will be specially used in the beginning of each club as the object is that the integration of the children happens as easily as possible. The guide includes familiarize, grouping, increasing group spirit and communication methods among the group. Methods are intended to after-school age children, but are also applicable to all age groups as well as other sized groups.</p> <p>In my thesis, I'm analyzing grouping and its importance to directors and clients. Additionally, I analyze the issue from adventure educational point of view and its functions in YMCA Vantaa actions. I have used functional methods, experimental development and participating observation in my thesis.</p> <p>YMCA Vantaa will use my thesis with their groups starting in autumn 2016. Therefore, there is not yet result how my thesis methods are applied in daily life. During the presentation of my thesis to directors, it already received positive feedback. Additionally, directors waited the guide to be ready. The guide was planned to be shared to other YMCAs local branches when the usability of the guide and the awareness of YMCA Vantaa increases.</p>	
Keywords adventure education, afternoon activities, grouping, functional methods	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TOIMINTAYMPÄRISTÖ	6
2.1 Vantaan NMKY ja sen arvopohja	6
2.2 Iltapäiväkerhotoiminta	9
3 SEIKKAILUKASVATUKSELLISIN MENETELMIN RYHMÄKSI	11
3.1 Ryhmytyminen ja ohjaajan merkitys	11
3.2 Ryhmytyksen merkitys maahanmuuttajille	13
3.3 Yhteisöllisyys	14
3.4 Seikkailukasvatus menetelmänä	15
3.5 Seikkailukasvatus ja NMKY	17
4 SEIKKAILUKASVATUKSEN KOKEILEVA KEHITTÄMINEN NMKY:N ILTAPÄIVÄKERHOTOIMINNASSA	18
4.1 Kokeilemalla kehittäminen ja osallistuva havainnointi	19
4.2 Toteutus	22
4.3 Oppaan kokoaminen	27
4.4 Oppaan käyttöönotto ja jalkauttaminen	27
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	28
5.1 Johtopäätökset iltapäiväkerhotoiminnan kehittämisestä	28
5.2 Johtopäätökset prosessista ja oman toiminnan arviointi	30
5.3 Lopuksi	31
LÄHTEET	33

1 JOHDANTO

Suomessa yli 50 % ensimmäisen luokan ja lähes 30 % toisen luokan oppilaista käy koulupäivän jälkeisissä iltapäiväkerhoissa, joka tarkoittaa sitä, että he viettävät niissä lähes yhtä paljon aikaa kuin koulussa. (Kärjessä 2/2015, 9) Kouluissa keskitytään lukuvuoden alussa paljon tutustumiseen sekä luokkien yhteishengen nostattamiseen. Eikö siis olisikin tärkeää, että sama tapahtuisi myös iltapäiväkerhoissa? Ryhmyttämisen ja sen kehittämisen tärkeyttä lisää myös ryhmien jatkuva monikulttuuristuminen ottaen huomioon maahanmuuton nykytilanteen. Uusien menetelmien luominen on tärkeää kun kohderyhmä muuttuu. Tässä opinnäytetyössä paneudun ryhmyttämisen tärkeyteen ja kehittämiseen sekä sen luomiin mahdollisuuksiin moninaistuvassa Vantaan Nuorten Miesten Kristillisessä Yhdistyksessä (jatkossa Vantaan NMKY). Opinnäytetyön päätavoitteena on edistää järjestön iltapäiväkerhojen toiminnan laatua lisäämällä ohjaajien ryhmyttämistaitoja ja kehittämällä menetelmiä, jotka edistävät myös maahanmuuttajien integroitumista ryhmiin.

Lähestyin aihetta seikkailukasvatuksellisesta näkökulmasta, jota tilaaja toivoi käyttävän. Aiheeseen lähestyminen seikkailukasvatuksen kautta oli minulle mieleistä, sillä opintojeni aikana kävin seikkailukasvatuksen opinnot ja halusin saada sen näkyviin myös opinnäytetyöhöni. Koska Vantaan NMKY on liikuntapainotteinen järjestö ja minulla on työelämästä vahva tausta lastenliikunnasta, oli luontaista, että aihetta lähdettiin kehittämään toiminnallisuuden kautta.

Vantaan NMKY:llä oli siis tarve saada työkaluja kerho-ohjaajille kerhojen ensimmäisten viikkojen ryhmyttämisprosessiin, jotta kerhojen laatu saataisiin halutulle tasolle mahdollisimman nopeasti kerhojen alettua. Toiminnanjohtaja Kivimäki toivoi seikkailukasvatuksellista ryhmyttämisopasta, jota kuka tahansa kerho-ohjaaja pystyisi hyödyntämään kerhojen arjessa. Opinnäytetyön konkreettisena tuotoksena tuotin siis menetelmäoppaan matalankynnyksen seikkailukasvatuksellista ryhmyttämismenetelmistä, joita ohjaajat pystyvät hyödyntämään moninaistuvassa kerhoympäristössä. Menetelmistä toivottiin sellaisia, joita voitaisiin toteuttaa sekä sisällä että ulkona mahdollisimman vähin varustein. Oppaan toivottiin myös noudattavan namikalaisuuden arvoja ja Vantaan NMKY:n visuaalista ulkomuotoa.

Keräsin opinnäytetyöhön aineiston kokeilevalla kehittämisellä sekä osallistuvalla havainnoinnilla. Koska opinnäytetyön tuotos oli toiminnallinen opas, soveltui myös toiminnallinen tutkimus parhaiten menetelmäksi. Kokeilin kaikki menetelmät useilla ryhmillä luonnollisessa ympäristössä ja kehitin niitä, jonka jälkeen kokosin niistä oppaaseen ne, jotka palvelisivat parhaiten luotuja tavoitteita ja toiveita.

Opinnäytetyössä käsittelen ryhmäyttämistä ja sen merkitystä sekä sitä, kuinka ryhmäyttämällä voidaan saavuttaa yhteisöllisyyttä yhteiskuntamme moninaistuessa. Ryhmäyttämiseen voidaan käyttää useita menetelmiä, mutta tässä opinnäytetyössä keskitytään menetelmäoppaassakin käytettyyn menetelmään, seikkailukasvatukseen. Seikkailukasvatusmenetelmän lisäksi käyn läpi NMKY:n arvomaailman ja seikkailukasvatuksen yhtymäkohtia. Ennen opinnäytetyön johtopäätelmiä, käyn läpi kuinka opinnäytetyön konkreettisen tuotoksen prosessi eteni tutkimusmenetelmien valitsemisesta toteutukseen, kokoamiseen ja käyttöönottoon. Johtopäätelmissä käyn tulosten lisäksi läpi omia kokemuksiani opinnäytetyön onnistumisessa.

2 TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Suoritin opinnäytetyöni Vantaan NMKY:ssä. Järjestön toiminta sijoittuu pääasiassa Itä-Vantaalle, jossa myös heidän toimistonsa sijaitsee. Vantaan NMKY on Suomen NMKY:n paikallisjärjestö ja heillä on pääyhdistyksen lisäksi Vantaan NMKY:n urheilijat ry. Opinnäytetyöni toimintoympäristö keskittyi pääyhdistyksen toimintaan, jonka pääasiallinen toimintamuoto on iltapäiväkerhotoiminta. Seuraavaksi käsittelen opinnäytetyöni toimintaympäristöä, jossa painottui vahvasti itse järjestön lisäksi heidän arvoperustansa sekä iltapäiväkerhotoiminta.

2.1 Vantaan NMKY ja sen arvopohja

Yli 120-vuotias Suomen Nuorten Miesten Kristillinen Yhdistys on saanut alkunsa vuonna 1889. Se jakautuu nuorisojärjestöön (Suomen NMKY:n liitto) sekä liikuntajär-

jestöön (Suomen NMKY:n urheiluliitto ry). NMKY muodostuu siis kahdesta liitosta ja näiden liittojen paikallisjärjestöistä, joita on ympäri Suomea. Tällä hetkellä paikallisjärjestöjä Suomessa on 46. Suomen NMKY liitto on jäsenenä NMKY:n maailmaliitossa sekä Euroopan NMKY:ssä, joiden kautta vahvistaa nuorten kansainvälistä vuorovaikutusta. Suomen NMKY on siis kansainvälinen, ekumeeninen ja kristillinen yhdistys, joka vaikuttaa laajasti ympäri Suomea. NMKY:n paikallisyhdistykset painottavat toimintaansa eri tavoin, joten toiminta saattaa olla hyvinkin erilaista eri paikkakunnilla. Näitä painotuksia voivat olla esimerkiksi monikulttuurisuus, seikkailukasvatus, liikuntakasvatus, kansainvälisyys tai lastensuojelua tukeva toiminta. Toiminta muotoutuu paikallisten olosuhteiden ja tarpeiden mukaan. Toiminta paikallisyhdistyksissä on kuitenkin monipuolista nuorisotoimintaa, kuten aamu- ja iltapäivätoimintaa, harrastekerhoja, leirejä ja partiotoimintaa. (Suomen NMKY 2016) Suomen NMKY liikkeen 100-vuotisjuhlakirjassa presidentti Mauno Koivisto (1989) korosti myös liikkeen vaikutusvaltaisuutta ja tärkeyttä suomalaisessa yhteiskunnassa.

NMKY-liike on tehnyt Suomessa menestyksestä kasvatusyötä 100 vuotta. Liike on ollut merkittävä yhteiskunnallinen vaikuttaja, jonka työn hedelmistä on syntynyt monia muitakin nuorisotyön ja liikuntakasvatuksen muotoja. Tällä alueella liikkeen toiminta on ollut erityisen voimakasta. Erityisesti NMKY:n kehittämät palloilupelit, koripallo ja lentopallo, joita itsekin olen harrastanut nelisenkymmentä vuotta, ovat tarjonneet nuorisolle mahdollisuuden kasvaa hyvän harrastuksen parissa. Myös partiotoiminta, sosiaalinen toiminta ja kulttuuritoiminta kuoroineen ja orkestereineen on antanut suomalaisille mielekkäitä harrastusmahdollisuuksia. Liike on tarjonnut kaikille kansalaisille yhtäläiset mahdollisuudet osallistua rakentavasti kristilliseltä pohjalta nousevaan toimintaan, jonka tavoitteena on ollut vastuuntunnon kasvattaminen ja näkemysten avartaminen. (Koikkalainen 1989, 11)

Vantaan Nuorten Miesten Kristillinen Yhdistys ry on Suomen NMKY:n paikallisjärjestö. Vantaan NMKY on perustettu vuonna 1974 ja heidän toimintansa sijoittuu Itä-Vantaalle. Järjestön toimintakenttään kuuluu iltapäivä -, liikunta – ja harrastekerhoja sekä kansainvälistä yhteistyötä. Heillä on myös leiri -, retki – ja isä-lapsi – toimintaa. Leiritoiminta sijoittautuu kesäkaudelle. Toiminnan perustana on jäsenlähtöinen ja jäseniä palveleva toiminta ja yhdistyksen toiminnan tarkoituksena on toimia lasten ja nuorten hyväksi (Vantaan NMKY:n säännöt). Toiminta on siis suunnattu lapsille, nuorille ja perheille. Kaikki kerhoissa mukana olevat lapset ovat jäseniä, sillä jäseneksi liittyminen tapahtuu ensimmäisen kerhomaksun yhteydessä. Kaikki Vantaan NMKY:n

järjestämät toiminnot ovat matalankynnyksen toimintoja, jonka ansiosta tavoittavat syrjäytyneitä, maahanmuuttajia sekä työttömiä ja vähävaraisia. (Vantaan NMKY 2014)

NMKY liikkeen symbolina ja logona toimii tasasivuinen punainen kolmio, joka kuvastaa toiminnan kolmio-periaatetta, jossa fyysinen, henkinen ja hengellinen kasvu ovat tasapainossa. Vantaan NMKY:ssä fyysisessä kasvussa painotetaan terveellisiä elämäntapoja sekä liikuntaa kokemuksellisenä oppimisena, joka ei ole laji- eikä kilpailuorientoitunutta. Liikkumisen tärkeys on kaikkien kerhotoimintojen punainen lanka. Kerhoissa tarjotaan päivittäin terveellinen välipala, jonka yhteyteen liitetään usein opastusta käsihygieniasta. Liikunnan merkitys näkyy yhdistyksen harrastekerhoissa, joista suuri osa painottuu nimenomaan liikuntaan (mm. perhesporttis, liikuntaleikkikoulu, sählysporttis). Lisäksi jokaisessa iltapäiväkerhossa liikunta painottuu omalla tavallaan, sillä siihen vaikuttavat vahvasti käytössä olevat tilat ja ohjaajien innostuneisuus. Jokaisessa ryhmässä liikuntaa ja ulkoilua on kuitenkin useamman kerran viikossa. (Vantaan NMKY 2014)

Henkinen kasvu puolestaan keskittyy yksilön tukemiseen ja yhteisöllisyyden kasvatamiseen erilaisin yhteistoiminnallisoin menetelmin. Keskeisiä arvoja ovat esimerkiksi reiluus, välittäminen, kuunteleminen ja vastuun kantaminen. Käytössä on muun muassa erilaisia kädentaidollisia ja taidekasvatuksellisia menetelmiä. Yhdistyksen kerhojen projektit ja toiminta perustuvatkin usein ”learning by doing” ajatukselle. Yhteisöllisyys näkyy yhdistyksessä myös erilaisten tempausten ja tapahtumien kautta, joita yhdistys järjestää vuoden aikana useita. Yleensä yhteistyössä toteutetut tapahtumat järjestetään ”omalla kylällä”, jotta oman asuinalueen yhteisöllisyys kasvaisi ja loisi positiivista ilmapiiriä. (Vantaan NMKY 2014)

Hengellinen kasvu iltapäiväkerhoissa näkyy etiikassa ja kulttuurissa. Vaikka NMKY on kristillinen järjestö, on toiminnassa mukana myös muun uskontokunnan edustajia, kuten muslimeita. Itä-Vantaalla, jonne Vantaan NMKY:n toiminta pääosin sijoittuu, asuu paljon maahanmuuttajia ja vähävaraisia perheitä. Yhdistyksen toiminta on monikulttuurista ja jäsenyys on avoin myös muiden uskokuntien edustajille. Vantaan NMKY:n jäsenistä n. 10 % onkin maahanmuuttajia. Toiminnassa kristilliset arvot näkyvätkin ennen kaikkea erilaisuuden hyväksymisenä ja työskentelynä yhdenvertai-

suuden vahvistamiseksi. Moninaisuus ja moniarvoisuus ovat arvoja jo itsessään, jotka lapset oppivat monikulttuurisen arjen avulla. Hengellisyyden toteutuminen kerhoissa on myös paljon ohjaajista itsestään kiinni. Yhdessä iltapäiväkerhossa on toiminnassa pyhäkoulu kun taas toisesta kerhosta löytyy kirjahyllystä raamattu tai muuta uskontosävytteistä kirjallisuutta. NMKY:llä on lisäksi tunnuslause Johanneksen evankeliumin 17. luvusta: ”että he kaikki yhtä olisivat”. (Vantaan NMKY 2014)

Järjestössä suoritettuna harjoitteluni aikana huomasin, että Vantaan NMKY:llä on eroavaisuuksia verrattuna muihin paikallisyhdistyksiin. Vantaan ja erityisesti Itä-Vantaan jatkuva monikulttuuristuminen on otettu järjestössä hyvin huomioon. Vaikka NMKY onkin kristillinen järjestö, Vantaan paikallisyksikkö on reagoinut muuttuvaan ympäristöön. Järjestössä on asiakkaina myös muiden uskontoryhmien edustajia, joita kohdellaan täysin tasavertaisesti. Vantaan NMKY:ssä korostuu se, kuinka kaikki lapset ja nuoret taustastaan riippumatta otetaan mukaan toimintaan. Kristillinen näkökulma ei siis Vantaan NMKY:ssä näy niinkään uskon vahvistamisena vaan lähimmäisen rakkautena ja tasa-arvona kaikkia ihmisiä kohtaan. Harjoittelun aikana oli hieno huomata, kuinka Vantaan NMKY:n toiminta moninaistuu yhteiskunnan mukana, vaikka NMKY järjestö yleisesti tunnustetaan kristilliseksi järjestöksi.

Vantaan NMKY:n toimistossa työskentelee kolme työntekijää; toiminnanjohtaja, lapsityönsihteerit / ip-koordinaattori sekä liikuntasihteerit kuka toimii myös ip-kerhon ohjaajana. Lisäksi iltapäivä – ja kerhotoiminta työllistävät useita ohjaajia. Yhdistys tekee paljon yhteistyötä Vantaan seurakuntien, kunnan sekä muiden järjestöjen kanssa. Yhdistyksen rahoitus muodostuu vaihtelevasti valtion avustuksista (iltapäivätoimintaan), toiminta- ja kohdeavustuksista, projektiavustuksista, jäsen- ja osallistumismaksuista, varainhankinnasta sekä yksityisistä lahjoituksista. (Vantaan NMKY:n toiminta-/talouskertomus 2014)

2.2 Iltapäiväkerhotoiminta

Iltapäiväkerhotoiminta on suunnattu peruskoulun 1. ja 2. luokkalaisille sekä ylempien luokkien erityistä tukea vaativille oppilaille. Iltapäiväkerhotoimintaa voivat järjestää joko kunnat, tai he voivat hankkia palveluita järjestöiltä tai yhteisöiltä. Iltapäiväkerho-

toiminta on ryhmätoimintaa, joiden ohjaajat ovat ammattitaitoisia ja osaavia. Toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen ja sijoittuu lasten vapaa-aikaan, joten lapsilla on oltava mahdollisuus myös lepoon ja itsekseen olemiseen sekä ulkoiluun ja fyysiseen aktiivisuuteen. Iltapäivätoiminnan järjestäjän on tarjottava myös välipala. Ilmapiiirin tulisi olla kiireetön ja turvallinen. Iltapäivätoiminnassa lapsia tulisi ohjata vähitellen vastuuseen omasta itsestään, hyvinvoinnista sekä terveellisistä elämäntavoista. (Rajala 2011 9-14,16,21-22). Suomen laissa on määritelty aamu- ja iltapäivätoimintaa ja sen tavoitteita.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteena on tukea kodin ja koulun kasvatustyötä sekä lapsen tunne-elämän kehitystä ja eettistä kasvua. Lisäksi aamu- ja iltapäivätoiminnan tulee edistää lasten ja nuorten hyvinvointia ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa sekä ennaltaehkäistä syrjäytymistä ja lisää osallisuutta. (Perusopetuslaki luku 8 a §48 a)

Iltapäiväkerhotoiminnalla on tärkeä osa koululaisten arjessa, sillä iltapäiväkerhossa vietetty aika saattaa olla jopa samanmittainen kuin koulupäivä. Iltapäiväkerhotoimintaa on tarjolla useimmissa paikoissa klo 12–17. Vuoden 2014 syksyllä aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistui Suomessa 52 700 lasta. Ensimmäisen luokan oppilaista kerhoissa mukana oli 54,6 % ja toisen vuosiluokan oppilaista 29,4 %. Suomessa iltapäiväkerhotoimintaa järjestävät muun muassa erilaiset yhdistykset, seurakunnat ja urheiluseurat. Vuosittain kerhojen järjestäminen työllistää noin 7 500 ohjaajaa. Lapsiasianvaltuutettu Tuomas Kurttila näkee aamu – ja iltapäiväkerho toiminnan järjestäjien moninaisuuden rikkautena. Tärkeintä on toiminnan laatu ja toimintatavat. Kurttila korostaa, että Suomessa perheiden ollessa suhteellisen pieniä, on tärkeää, että lapsilla on mahdollisuus oppia ryhmässä toimimisen taitoja ja saada kokemuksia vertaisryhmässä toimimisesta. Siksi hän toivookin iltapäivätoiminnan kannustavan aina lasten osallisuutta ja tekemistä toiminnan ollessa tarpeeksi vapaata mutta sopivan ohjattua. Viihtyvyys ja osallisuuden kokemus ovat tärkeää. (Kärjessä 2/2015, 9).

Vantaan NMKY:n iltapäiväkerhotoimintaa järjestettiin vuonna 2016 neljässä eri toimipisteessä; Hakunilan kirkolla, Rekolan koululla, Rekolan kirkolla sekä Rajakylän koululla. Ryhmät ovat keskenään hyvin erilaisia ja erikokoisia eikä seuraavan vuoden lapsimääriä, kerhotiloja tai ohjaajatilannetta voida tietää etukäteen. Vuonna 2015 Vantaan NMKY:n iltapäivätoimintaan osallistui enimmillään 152 lasta. Yhdistys järjestää iltapäiväkerhojen loputtua kesäkuussa päiväleirejä, jotka on suunnattu ensisijaisesti iltapäivätoimintaan osallistuneille. Tällä pyritään luomaan jatkuvuutta lasten ar-

keen ja tukemaan perheitä arjessa myös koulujen päätyttyä. (Vantaan NMKY:n toiminta- ja talouskertomus 2015, 8)

3 SEIKKAILUKASVATUKSELLISIN MENETELMIN RYHMÄKSI

Oletko joutunut joskus tilanteeseen, missä joudut työskentelemään sinulle tuntemattomien ihmisten kanssa tietyn ajanjakson? Entä ihmisten, joiden tausta on täysin erilainen kuin omasi? Mikäli ajanjakso on lyhyt, saatatte työskennellä tavoite edellä, toisiinne tutustumatta. Mikäli ajanjakso on pidempi, kuten useampi kuukausi tai vuosi, kasvaa ryhmän toimivuuden tärkeys. Tarvitaan menetelmiä, joilla ryhmä saadaan toimivaksi kokonaisuudeksi, jossa sen osalliset nauttivat olla. Näitä menetelmiä on useita, seikkailukasvatus on yksi niistä. Seuraavaksi avaan käsitettä ryhmäytyminen ja sen merkitystä sekä ryhmän, että ohjaajan kannalta. Käyn läpi myös mikä merkitys sillä on, kun ryhmässä on mukana maahanmuuttajia. Näiden jälkeen keskityn tässä opinnäytetyössä käytettyyn menetelmään eli seikkailukasvatukseen ja kuinka se soveltuu NMKY:n toimintaan.

3.1 Ryhmäytyminen ja ohjaajan merkitys

Ryhmäksi kutsutaan rajattua ihmisten joukkoa, jossa on vähintään kaksi tai useampi yksilö. Ryhmän jäsenet ovat tietoisia kuuluvuudestaan ryhmään sekä siitä, keitä muita ryhmään kuuluu. Ryhmällä on usein jokin tavoite, yhteinen mielenkiinnon kohde tai tehtävä, jonka vuoksi ryhmä on muotoutunut ja on siitä syystä myös riippuvainen jäsenistään. Tämä näkyy ennen kaikkea vuorovaikutuksena ryhmän jäsenten välillä, sillä se on parhain keino vaikuttaa ryhmän toimintaan. (Kataja, Jaakkola, Liukkonen 2011, 15). Sosiaalipsykologiassa ryhmä määritellään olevan vuorovaikutteisesti toimiva ja keskinäisesti riippuva johdettu/ ohjattu ihmisten joukko. Sillä on yhteinen tavoite ja se on tietoinen itsestään, tarkoituksestaan ja rajoistaan. Näitä kriteereitä harvoin kuitenkaan täytetään heti ryhmän toiminnan alkaessa, joten on tärkeää käydä läpi prosesseja, joiden ansiosta ryhmä muotoutuu määrityksensä muotoiseksi. Näitä kehitysprosesseja kutsutaan ryhmäyttämiseksi. Ryhmäytyminen on pitkäaikai-

nen tapahtumaprosessi, sillä ryhmässä tapahtuu kehitystä koko elinkaarensa ajan, joten sen alkua ja loppua on hankala määrittää. Ryhmytymistä voidaan kuitenkin edistää erilaisin harjoittein, jotka edistävät ryhmän toimintakykyä, yhdessä toimimista, kommunikaatiota sekä kiinteyttä. (Kivelä, Lempinen, 2009, 28–30)

Ryhmytymisen päätarkoitus on saada ryhmästä toimiva. Toimivan ryhmän tunnusmerkkejä ovat yksilöllinen sitoutuminen, myönteinen riippuvuus ryhmästä, yhdessä tekeminen sekä toimiva vuorovaikutus. Yksilöllinen sitoutuminen tarkoittaa sitä, että kaikki ryhmän jäsenet osallistuvat toimintaan, eikä vapaamatkustajia ole. Jäsenet ymmärtävät, että jokaisella on vastuu ryhmän toimivuudesta. Myönteinen riippuvuus on puolestaan yksilöllisen sitoutumisen toinen puoli. Tämä tarkoittaa sitä, että vastuunottamisen lisäksi jäsenillä on tunne, että he tarvitsevat toinen toisiaan. Yksilön menestys/onnistuminen on koko ryhmän etu, jolloin yksilöt kannustavat toisiaan onnistumaan ja syntyy positiivista yhteishenkeä, ryhmytymistä. Yhdessä tekeminen lisää sosiaalista kanssakäymistä, jolloin ryhmän jäsenten tulee kuunnella ja arvostaa toisten näkemyksiä ja mielipiteitä. Sosiaalinen yhdessä tekeminen edistää myös ajatusten yhdistämistä ja lisää kompromissien teko taitoa. Näiden avulla siis myös toimiva vuorovaikutus löytyy. Toimivassa vuorovaikutuksessa toteutuu avoimuus, luottamus ja arvostus. (Kataja ym. 2011, 20–23)

Iltapäivätoiminnassa lapset toimivat ryhmänä lähes joka päivä useita tunteja. Ryhmän saaminen toimivaksi on siis erittäin tärkeää kerhon toimivuuden, viihtyvyyden ja yhteisöllisyyden vuoksi. Iltapäiväkerhoryhmillä on usein omia tavoitteita kerhoajalle. Näitä tavoitteita voivat olla esimerkiksi kaikkien osallistujien kotitehtävien tekeminen, ystävällinen ilmapiiri ja ulkoilun harrastaminen. Yhteisten tavoitteiden lisäksi kerholaisilla on usein omia, henkilökohtaisia tavoitteita kerhoajalle, kuten kavereiden saaminen, turvallisuus, viihtyvyys tai yhteenkuuluvuuden tunteen saavuttaminen. Iltapäiväkerhon toimivuuteen vaikuttavat paljon ulkoiset tekijät, kuten koulu. Siellä tapahtuneet asiat vaikuttavat väistämättä myös koulun jälkeiseen iltapäiväkerhon arkeen, jolloin ohjaajien rooli korostuu. Heidän on kannettava vastuu kaikista ryhmän jäsenistä sekä hallittava ryhmän sisäisiä suhteita, jotta he pystyvät puuttumaan niihin tarvittaessa. Kerhon ryhmyttämisen tärkeys korostuu koulumaailman ollessa hyvin lähellä arkea. Kerho on aina omanlainen ryhmänsä, joka sisältää omanlaisen dynamiikkansa, roolit ja toimivuuden. Oli koulumaailmassa tilanne mikä tahansa, iltapäiväker-

hossa kaikilla tulisi olla turvallinen, rento ja yhteisöllinen olo. Näihin päästäkseen ohjaajilla on tärkeä rooli kerhojen alkaessa ryhmäyttää ryhmää, jotta osallisuuden tunne saadaan kaikille. (Lund, 93)

Ohjaajan rooleja ryhmässä voi olla monia ja ne vaihtelevat erilaisten tilanteiden mukaan. Toimiva ohjaaja käyttää ammatillisuutensa lisäksi persoonaansa ja antaa ohjaajuutensa rakentua pitkän kehityksen tuloksena. Ohjaajan rooli rakentuu ainakin kolmesta eri roolista. Ohjaajan on oltava ryhmän johtajan lisäksi hyvä ja ymmärtäväinen kuuntelija sekä vaikuttaja, joka ohjaa ryhmää tavoitteisiin ja muutoksiin. Toiminnallisissa tilanteissa, kuten ryhmäytymisessä ohjaajan on osattava lukea ryhmäänsä erityisen tarkasti. Ryhmäytymisessä tulee vastaan tilanteita, joissa ohjaajan on parempi seurata vain sivusta ja antaa ryhmän toimia keskenään, kun taas joissain tilanteissa on hyvä liittyä yhdeksi ryhmän jäsenistä ja olla mukana ryhmäytymisprosessissa. Muutteleamalla tyylejä ohjaaja saa itsensä sekä lähelle ryhmää, että säilytettyä asemansa ohjaajana. Tärkeää kuitenkin on, että ohjaaja edistää positiivista ilmapiiriä ja turvallisuuden tunnetta. Ohjaajan rooli voidaan siis jakaa prosessikeskeiseen malliin, jolloin hän on osallisena toiminnoissa ja toimii auttajana ratkaisun löytymiseen kun taas tehtäväkeskeisessä mallissa ohjaaja ratkaisee mahdollisen ongelman itse. (Kataja ym. 2011, 27–28)

3.2 Ryhmäytymisen merkitys maahanmuuttajille

Vantaan NMKY:n jäsenistä yli 10 % on monikulttuurisia. Järjestön toimintaan osallistuu myös paljon maahanmuuttajia, jotka eivät ole yhdistyksen jäseniä. Järjestön perustoiminnassa (iltapäiväkerhot ja iltakerhot) maahanmuuttajien kirjo on kattava, sillä Itä-Vantaa on alueena monikulttuuristunut voimakkaasti. Lisäksi heille on suunnattuna omia kerhoja, kuten maahanmuuttajatytöille pidettävä tyttökerho ja Hakunilan alueen lasten kirjastokerho. Tämän vuoksi järjestöltä vaaditaankin entistä enemmän integraatio-osaamista. (Vantaan NMKY:n Toiminta-/ talouskertomus 2015, 11). Suomen kokonaisväestöstä ulkomaalaistaustaisia ihmisiä on 5,9 % ja väestönkasvusta 60–70 % on tullut maahanmuutosta. (Tilastokeskus 2016). Maahanmuuton kasvaessa Suomessa, kotouttamisen tärkeys korostuu entisestään, sillä maan omat tavat ja toimintamallit sekä normit ja arvostukset haastavat vanhoja. Koska perheillä on pal-

jon uutta opittavaa, on yhteiskunnalla ja kolmannella sektorilla tärkeä osa kotoutusprosessissa.

Monikulttuurisissa ryhmissä on entistä tärkeämpää kohdata lapsi yksilönä ja kohdella kaikkia samanarvoisesti. Ohjaajalla on tärkeä rooli yksilön tarpeiden huomioimisessa ja niihin sopeutumisessa. Maahanmuuttajalapsilta, joilla ollut erilainen kasvuympäristö ja perimä, kuin esimerkiksi kantasuomalaisilla, ei voida olettaa samoja asioita, vaan erot on hyväksyttävä. Nämä erot havainnoitua, on mahdollista ryhmäyttää monikulttuurisia ryhmiä ottaen huomioon eroavaisuudet. Ryhmäyttävissä menetelmissä on paljon valinnanvaraa, ja siksi kannattaakin miettiä, mikä menetelmä soveltuu mil- lekin ryhmälle parhaiten. Tietyt etniset ryhmät eivät esimerkiksi hyväksy fyysistä kon- taktia vastakkaisen sukupuolen kanssa, jolloin sitä sisältävät harjoitukset on hyvä jättää suosiolla pois. Ryhmäyttävät menetelmät suoritetaan lähes poikkeuksetta ryh- mässä, jolloin ryhmän yhteinen päämäärä ja tavoite ovat tärkeitä. Monikulttuuristen ryhmien kanssa näiden harjoitteiden toteuttaminen edesauttaa ennen kaikkea yhte- näisyyden tunteen saavuttamista sillä jokainen ryhmän jäsen on tärkeä kokonaisu- den kannalta. Kotouttamisessa ja kasvatuksessa tärkeää on aktiivinen yhdessä te- keminen ja oleminen. Tärkeintä kuitenkin on yksilön oman ihmiskäsityksen tukemi- nen sekä realistisen minäkuvan edistäminen, jotta yksilöistä voi kasvaa vahvoja ja terveitä kokonaisuuksia. (Alitolppa-Niitamo 2005, 103. Lund, 71)

3.3 Yhteisöllisyys

Ryhmäytymisen yksi päätavoitteista on saada ryhmälle yhteisöllisyyden kokemus. Yhteisöllisyys esiintyy monissa yhteyksissä ja sillä on useita eri määritelmiä. Nyky- päivänä yhteisöllisyyttä ihannoidaan politiikassa ja mediassa, jonka vuoksi käsite on saanut näkyvyyttä entistä enemmän. Yhteisöllisyydellä tarkoitetaan usein tunnetilaa, jonka muodostuu kun yksilö kokee kuuluvansa johonkin yhteisöön. Yhteisöllä on siis merkitystä yksilölle. Yhteisöllisyyden tunteen saavuttaminen ja löytyminen voi vaih- della eri yksilöiden välillä. Yhteisöllisyyden tunne kuitenkin rakentuu usein yhteisön yhteisistä kokemuksista ja toiminnasta. Juuri näitä voidaan edistää esimerkiksi ryh- mäyttämisen avulla. Koska yhteisöllisyys on tunnetila, on sitä syytä alkaa harjoitella varhain, aivan kuten muitakin sosiaalisia taitoja. Yhteisöllisyyttä ei kuitenkaan voida

suoranaisesti opettaa, vaan siihen kasvetaan ja rakennutaan. Yhteisöllisyyden tunteen saavuttamisen harjoittelun parhaimpia paikkoja ovat päiväkodit, koulut ja kerhot, joissa lapset väistämättä toimivat yhteisössä. Näissä paikoissa ohjaajilla onkin tärkeä rooli edistää ja sanoittaa lapsille yhteisöllisyyttä ja luoda harjoituksia, joissa yhteisöllisyyden tunne pääsee kasvamaan. Näitä voi olla esimerkiksi erilaiset ryhmäyttävät menetelmät. Parhaimman opin ohjaajat antavat kuitenkin toimimalla roolimallina ja tiennäyttäjinä. (Koivula 2013, 20–24). Yhteisöllisyyden perustana toimii osallisuuden kokemus. Osallisuuden kokemus ei tarkoita vain osallistumisen mahdollisuutta vaan myös kuulluksi tulemistä, vaikuttamisen mahdollisuutta ja arvostetuksi kokemista. Jotta lapsi voi kokea osallisuuttaan yhteisössään, kuten kerhossa, on ohjaajan kohdattava lapsi yksilönä ja kuunneltava häntä. Ryhmän yhdessäolo, keskustelut, toiminnot ja niiden suunnittelu sekä tekeminen ovat osallisuutta, jonka kautta luodaan yhteisöllisyyttä (Eskel, Marttila 2013, 76, 78–79)

3.4 Seikkailukasvatus menetelmänä

Seikkailukasvatukselle ei ole yhtä ja oikeaa määritelmää. Määritelmiä on lukuisia ja ne vaihtelevat määrittelevän tahon omista taustoista ja tarpeista riippuen. Määrittelijänä voi olla alalla toimiva yksityishenkilö, kuten erityisopettaja Seppo J.A. Karppinen (2010, 118) ”..seikkailukasvatus, jonka määrittelen kokemuksellisenä ja elämyksellisenä käytännön kasvatusmenetelmänä, jossa seikkailutoimintaa hyväksikäyttäen yksilön kasvu ja oppiminen rakentuvat toivottuun suuntaan.” tai yhdistys, kuten KOTARY: ”Näkemyksemme mukaan seikkailukasvatus on kokemuksellisen oppimisen prosessi, jossa toiminta ja sen reflektointi mahdollistavat uuden ajattelu- ja toimintatavan sekä yksilön muutoksen katselevasta ja kokevasta objektista aktiiviseksi ja voimaantuneeksi subjektiksi.” (Kivelä, Lempinen 2009, 18) Käsitettä kuitenkin rajaa joitakin reunaehtoja, joita seikkailukasvatusta käsittelevässä kirjallisuudessa esitetään. Seikkailukasvatuksellinen toiminta sisältää mm. kokemuksellisuutta, turvallisuutta, toiminnallisuutta, tavoitteellisuutta, vuorovaikutteisuutta sekä elämyksellisyyttä. (Kivelä, Lempinen 2009, 19) Tässä opinnäytetyössä seikkailukasvatuksella tarkoitetaan käytännön kasvatusmenetelmää, joka mahdollistaa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kokemuksellisen prosessin, jonka aikana koetaan asioita, jotka kehittävät yksilön ja ryhmän ominaisuuksia.

Seikkailukasvatus on syntynyt saksalaisen reformipedagogi Kurt Hahnin (1886–1974) kehittämän elämyspedagogiikan pohjalta. Hän kritisoi ajan koulujärjestelmää, jotka sisälsivät ainakin seuraavanlaisia puutteita: ”Inhimillisen osallistumisen ja osanoton puuttuminen, huolehtimisen ja aloitteellisuuden sekä ruumiillisen kyvykkyyden puuttuminen.” (Telemäki 1998, 13) Puutteista johtuen hän kehitti elämyspedagogiikkaa ja perusti maalaiskouluja Saksaan ja Englantiin 1900-luvun alussa, jotka sisälsivät seikkailullisia kursseja, kuten purjehduskursseja. Elämyspedagogiikka oli menetelmä, jonka avulla hän pyrki taistelemaan havaitsemiaan puutoksia vastaan. Hänen tavoitteenaan oli luoda aktiivisia ja velvollisuutensa tuntevia kansalaisia. Elämyspedagogiikan arvoperusta perustuu yksilön kokonaisvaltaisuuteen, jossa pää eli psyykkiset kokemukset, sydän eli sosiaaliset kokemukset, sekä käsi eli fyysiset kokemukset, muodostavat kokonaisuuden. Elämyspedagogiikan ja seikkailukasvatuksen ero on häilyvä. Seikkailukasvatus pohjautuu ajatukseen riskien kautta oppimisesta, mutta turvallisuudesta huolehtien. Ziegenspekin (1996) mukaan elämyspedagogiikassa painottuu seikkailukasvatusta enemmän kasvatus, koska seikkailukasvatuksessa usein tulokset ovat arvaamattomampia kuin elämyspedagogiikassa. Elämyspedagogiikka liitetään usein saksalaisuuteen kun taas seikkailukasvatus englanninkieleen, josta sana on myös suomennettu, adventure education. (Telemäki 1998,13–19, 42–43)

Seikkailukasvatuksellisissa toiminnoissa kilpailu ei ole päämäärä, vaikka sitä harjoituksissa usein esiintyykin. Kilpailuasetelman takana löytyy tavoitteita, kuten ryhmän yhteistyön kehittäminen, ongelmanratkaisu tai kommunikoinnin harjoittelu, jotka ovat seikkailukasvatukselle tärkeitä tavoitteita. Vaikka seikkailukasvatuksessa esiintyykin sana seikkailu, ei sillä kuitenkaan tarkoiteta pelon aiheuttamaa epävarmuutta tai ahdistusta. Vaikka pelko onkin keskeinen käsite seikkailusta puhuttaessa, on tärkeää muistaa, että ryhmille vedettävissä toimintaharjoituksissa harvoin koetaan pelkoa. Vaikka seikkailukasvatukselliset toimintaharjoitukset sisältävätkin yllätyksellisyyttä, ovat ne aina sekä henkisesti että fyysisesti turvallisia. Harjoituksissa suorituksen tulosta tärkeämpää on sen aikana käydyt prosessit sekä uusien toimintamallien kehittäminen. Harjoituksen aina koetut asiat kehittävät yksilöt ominaisuuksia. (Kataja ym. 2011,31- 32)

Seikkailukasvatukselliset toiminnot voidaan jakaa neljään osa-alueeseen, jotka ovat sosiaalistamisleikit, ryhmäaloitteellisuuteen liittyvät tehtävät, yksilöllisiä haasteita sisältävät toiminnot sekä ulkoilmatoiminnot. Tässä opinnäytetyössä keskityin kahteen ensimmäiseen osa-alueeseen. Sosiaalistamisleikeillä tarkoitetaan menetelmiä, jotka edistävät ryhmän tutustumista ja luottamusta toisiinsa. Ryhmäaloitteellisuudessa menetelmät puolestaan ovat ongelmanratkaisutehtäviä, joissa ryhmän täytyy toimia yhdessä selvittääkseen sille asetetut tehtävät ja ongelmat. Vantaan NMKY:lle koamassani seikkailullisessa menetelmäoppaassa on koottuna näitä molempia osa-alueita. Näitä kahta ensimmäistä osa-aluetta voidaan kutsu myös matalankynnyksen seikkailutoiminnoiksi. Kaksi jälkimmäisestä puolestaan sisältävät enemmän haastetta. Yksilöllisiä haasteita sisältävät toiminnot voivat pitää sisällään esimerkiksi kävelyä korkealla puomilla, tai korkeisiin puihin rakennetun yläköysi radan suorittamista. Ulkoilmatoiminnot puolestaan ovat ulkona tapahtuvia seikkailulajeja, kuten vuorikiipeilyä tai melontaa. (Telemäki 1998, 44)

3.5 Seikkailukasvatus ja NMKY

NMKY:ssä painotetaan toiminnan monipuolisuutta, liikunnallisuutta ja osallisuutta. Yhteisöllisyys ja yhteistyö ovat myös toiminnan perustaa. Seikkailukasvatusmenetelmät soveltuvat siis erinomaisesti NMKY:n maailmaan, sillä se tukee näitä edellä mainittuja arvoja. Seikkailullisten menetelmien kautta opitut taidot ovat hyödynnettävissä lähes suoraan arkielämää ja tulevaisuuteen. Onnistumisen kokemukset uusissa olosuhteissa, luottamus itseensä ja muihin sekä ongelmanratkaisutaidot ovat taitoja, joita jokainen tarvitsee elämässään. Suomen NMKY-liikkeen 100-vuotisjuhlakirjassa Ilkka Hakala (1989) kirjoitti järjestön kasvatustyöstä ja kuvasi sen tarkoitukseksi yhteisöjen yksittäisten jäsenten tukemista heidän kasvussaan täysipainoiseen ja eheään aikuisuuteen. NMKY:n kasvatustyössä on tärkeää, että toisten kunnioittaminen ja huomioonottaminen kehittyvät luonnollisella tavalla, erilaisten toimintojen kautta. Hakala painottaa kirjoituksessaan kasvatustavoitteiden kokonaisvaltaista inhimillistä kasvua ja sitä kuinka namikalaisen ideologian myötä kokonaisvaltainen kasvattaminen on kaiken perusta. (Koikkalainen 1989, 146)

NMKY:n tunnusmerkkinä tunnettu kolmio kuvastaa koko järjestön ideologiaa. Kolmio kuvaa tasapainoista ja kokonaista ihmistä, jonka sivut ihmisen kolmea elämänaluetta. Nämä kolme ulottuvuutta, henkinen, hengellinen ja fyysinen ovat tasapainossa keskenään. Seikkailukasvatus painottaa näistä kolmesta ulottuvuudesta pääosin kahta, henkistä ja fyysistä. Fyysisellä ulottuvuudella tarkoitetaan fyysisesti tervettä ja hyvinvoivaa ihmistä kun taas henkisellä puolestaan ihmisen ajattelun kykyä ja tunne-elämää. (Lund, 100–101) Seikkailukasvatusmenetelmiä käytettäessä fyysinen ja henkinen ulottuvuus ovat aina läsnä. Aidot tilanteet harjoitusten aikana edistävät tunnetaitojen harjoittelua. Harjoitusten aikana ryhmä ja yksilö voivat käydä tunteita läpi ilosta suruun ja pettymyksestä onnistumisen kokemuksiin. Tunteiden avoin näyttäminen ja niistä keskusteleminen ovat tärkeä osa seikkailukasvatusta. Vaikka seikkailukasvatusta ajatellaan lähinnä elämyshakuisena ja viihteellisenä metodina, on se pedagogiikkana pitkäjänteinen ja kasvatuksellinen prosessi, jossa yksilöllinen sekä vuorovaikutuksellinen kokemus korostuu. Seikkailukasvatuksen fyysinen puoli näkyy puolestaan toimintojen toteutuksessa. Suuri osa menetelmistä pyritään toteuttamaan luonnossa, käyttäen hyväksi kehoa ja sen luomia mahdollisuuksia. Monissa seikkailukasvatusharjoituksissa korostuu myös tasapainotaitojen harjoittelu ja koko kehon kokonaisvaltainen käyttö. (Louhela 2010, 153–154, 159–160)

4 SEIKKAILUKASVATUKSEN KOKEILEVA KEHITTÄMINEN NMKY:N ILTAPÄIVÄKERHOTOIMINNASSA

Opinnäytetyön tavoitteena oli päästä vahvistamaan iltapäivätoiminnassa mukana olevien lasten mahdollisuuksia integroitua NMKY:n iltapäiväkerho ryhmiin. Tähän tavoitteeseen pääsemiseksi opinnäytetyöprosessin aikana luotiin opas, joka vahvistaa ohjaajien osaamista seikkailukasvatuksellisista ryhmäytämismenetelmistä. Nämä menetelmät rakentuvat kokemuksellisen oppimisen, seikkailukasvatuksen sekä NMKY:n arvokolmion pohjalta. Oppaan tavoitteena on siis löytää ne menetelmät, jotka palvelisivat NMKY:n arvopohjaa huomioiden mahdollisimman moninaisia ryhmiä. Vantaan NMKY:n iltapäivätoiminnan ohjaajille ei ollut aiemmin koottu yhteen ryhmäytämismenetelmiä, vaan jokainen ohjaaja oli hoitanut tai ollut hoitamatta ryhmäytämisen osaamallaan ja haluamallaan tavalla. Toiminnanjohtaja Justus Kivimäen

mukaan ryhmien ryhmäyttäminen iltapäivätoiminnassa on erittäin tärkeää, ja siksi olikin tarve selkeälle ja helppolukuiselle menetelmäoppaalle.

Opinnäytetyön tuotoksena on siis konkreettinen menetelmäopas, joka sisältää seikkailukasvatuksellisia menetelmiä Vantaan NMKY:n ohjaajille hyödynnettäväksi heidän kerhotoiminnassaan. Menetelmäoppaassa on kerättynä erilaisia seikkailukasvatuksellisia menetelmiä, joita voidaan toteuttaa niin kerhotiloissa, ulkona kuin muissakin ympäristöissä. Menetelmät ovat valittu niin, että ne kasvattavat ryhmäläisten välistä yhteistyötä, yhteisöllisyyttä, toisten huomioimista, kommunikaatiota ja ongelmanratkaisua eli menetelmät soveltuvat ryhmien ryhmäyttämisen prosessiin. Aineisto on kerätty kokeilemalla kehittämisellä sekä osallistavalla havainnoinnilla. Menetelmiä pystytään soveltamaan ryhmäkoon mukaan ja ne ovat pituudeltaan erimittaisia kuitenkin pääosin lyhyitä, jotta niiden toteuttaminen kerhon rutiinien ja rytmin ohessa onnistuu. Tilaajan toiveesta osan menetelmien alle kirjattiin myös esimerkkejä siitä, kuinka menetelmää voi pienin muutoksin muuttaa erilaisten ryhmien tarpeiden mukaan. Näin menetelmäopasta on mahdollista hyödyntää myös NMKY:n päiväleiri- ja leiritöiminnassa. Ulkonäöllisesti opas noudattaa Vantaan NMKY:n linjaa (esimerkiksi värillisesti) ja logoa (kolmio), jotta se on tunnistettavissa heidän oppaakseen. Oppaan nimeksi muotoutui: ”Seikkaillen ryhmäksi – menetelmäopas ryhmäytymiseen”. Seuraavaksi käsittelen aineiston keruuseen käyttämiäni tutkimusmenetelmiä, toteutusta sekä oppaan kokoamis- ja käyttöönottoprosessia sekä jalkauttamissuunnitelmaa.

4.1 Kokeilemalla kehittäminen ja osallistuva havainnointi

Toteutin opinnäytetyöni hyödyntämällä kahta tutkimusmetodia, kokeilemalla kehittämistä ja osallistuvaa havainnointia.

Kokeilemalla kehittämisellä voidaan synnyttää nopeasti ja kustannustehokkaasti uutta tietoa. Uuden tiedon luomiseen päästään vaihe vaiheelta hyödyntämällä vanhaa tietoa sekä kokeiluista saatua uutta tietoa. Kokeilujen myötä saatujen tietojen pohjalta on helpompi hahmottaa mihin suuntaan seuraavaksi olisi hyvä kehittää. Kokeilujen jälkeen lopputulos ei ole yllätys, sillä siihen on päädytty vaihe vaiheelta. Kokeilemalla kehittämistä voidaan käyttää, mikäli tarvittavia tietoja ei ole olemassa suunnitelman ja

lopputuloksen hahmottamiseen. Syy, miksi valitsin kyseisen metodin opinnäytetyöhöni on, että sillä voidaan myös testata olemassa olevia väittämiä ja olettamia. Kokeiluiden pienuus ja yksinkertaisuus säilyttävät myös riskit ja kustannukset pieninä ja hallittuina. (Hassi, Maila, Paju 2015, 24–25, 27–29)

Kokeilemalla kehittämisen prosessi voidaan jakaa viiteen eri vaiheeseen, jotka ovat tavoite, tarve, kehitettävät ideat, kokeilut ja lopputulos. Käyn seuraavaksi vaiheet läpi menetelmäopasprosessin kautta. Prosessi voi lähteä liikkeelle joistain kolmesta ensimmäisestä edellä mainitusta vaiheesta. Minulla se lähti tavoitteesta. Tavoitteella kuvataan projektin suurempaa päämäärää, joka minulla oli Vantaan NMKY:n iltapäivätoiminnan laadun kehittäminen. Tarpeella puolestaan kuvataan konkreettisempaa haastetta, joka tilanteessani oli iltapäivätoiminnan ohjaajien ryhmäytymistaidot. Tähän tarpeeseen pyritään siis vastaamaan kehitettävällä idealla, menetelmäoppaalla. Ennen itse kokeilujen aloittamista, on tärkeää kuitenkin tutustua ja ymmärtää ympäristö, jota kehittäminen koskee. Ymmärrys siitä, miksi kehitettävää asiaa kehitetään, on erityisen tärkeää silloin kun kehittäjä tulee kehitettävän ympäristön ulkopuolelta. Minulla tilanne oli juuri tämä, joten ennen kokeilujen aloittamista tutustuin ympäristöön huolellisesti. Tämän minulle mahdollisti syventävän harjoittelun harjoittelujakso, jonka suoritin ennen opinnäytetyön tekemistä. Minulla oli mahdollisuus harjoittelujaksoni aikana vierailla jokaisessa iltapäiväkerhossa, havainnoida, tutustua ja keskustella sekä lasten, että työntekijöiden kanssa. Tämän jälkeen minulla oli paremman lähtökohdat lähteä toteuttamaan kokeiluja. Kokeiluvaihe on luonnollisesti kokeilemalla kehittämisen ydin. Tämän vaiheen tarkoituksena on saada puuttuva tieto ja testata olemassa olevia olettamuksia. Prosessin aikana pyrin siis saamaan lisää tietoa toimivista ryhmäytymismenetelmistä ja haastamaan olemassa olevia menetelmiä, jotta saisin tietoa siitä, mitkä soveltuisivat namikalaiseen kerhoympäristöön. Prosessin viimeinen vaihe, lopputulos, muodostuu kokeilujen ja niistä saatujen tietojen perusteella. Menetelmäkokeiluista saatujen tietojen perusteilla pystyin siis määrittelemään minkälaiset menetelmät oppaaseen sopivat, ja kokoamaan sen näiden tietojen perusteella. (Hassi ym. 2015, 35–36, 38)

Kokeilemalla kehittämisprosessin aikana tuotetut kokeilut muodostuvat myös viidestä vaiheesta, joiden kiertoa voidaan kutsua kokeilusykleiksi. Ensimmäinen vaihe, epävarmuuksien tunnistaminen, tarkoittaa kokeilun pohjatyötä. Siinä pyritään löytämään

vastaus kysymykseen *mistä meidän tulisi oppia lisää*. Pohjatyon jälkeen toinen vaihe, kokeiluasetelman suunnittelu, jossa selvitetään miten tuleva kokeilu tulee etene-
mään. Suunnitteluvaiheen yhteydessä suunnitellaan ja valmistellaan usein myös pro-
totyyppi, joka tarkoittaa kokeilussa käytettävää välinettä. Sen valmistelu on kokeilu-
syklin kolmas vaihe. Neljännessä vaiheessa kerätään palautetta siitä, kuinka vaihe
kaksi ja kolme onnistuivat. Palautteen keruussa on tärkeä havainnoida sitä, kuinka
kokeilussa olleet henkilöt toimivat kokeilun aikana. Viimeisessä vaiheessa, reflek-
toinnissa, puolestaan pohditaan havaintoja ja mietitään, kuinka ne vaikuttavat kehitel-
tävään ideaan. Reflektoinnin vaihe on kehityksen kannalta olennainen, sillä se on
kohta, jossa uutta tietoa käsitellään ja jonka ansiosta uusi kokeilusykli voi käynnistyä.
(Hassi ym. 2015, 39–41)

Kokeilemalla kehittämiseen liittyy vahvasti epävarmuus. Sen lisäksi, että projektin
tulosta ei vielä alussa tiedetä, kuuluu kokeilujen luonteeseen se, että ne voivat myös
mennä pieleen. Pieleen mennyt kokeilu, ei kuitenkaan ole epäonnistunut, sillä myös
pieleen menneestä kokeilusta voi oppia. Usein pieleen menneet kokeilut voivat olla
erittäin arvokkaita kehitettävän idean kannalta. Epäonnistuneeksi kokeiluksi voidaan
nimetä sellainen kokeilu, joka ei tuottanut lainkaan tietoa kokeilun tekijälle eli kokeilu
oli hyödytön. (Hassi ym. 2015, 52)

Onnistunut, tietoa tuottava kokeilu, vaatii kokeilutilanteen havainnointia, jotta kokeilun
reflektointi olisi mahdollista suorittaa. Havainnointitilanteessa on tärkeää jättää omat
ennakkoluulot ja odotukset sivuun, jotta havainnot olisivat hyödyllisiä. Havainnoinnis-
sa on kolme peruskysymystä, joihin odotetaan vastauksia, mitä, miten ja miksi. Mitä
kokeiluun osallistuneet henkilöt tekevät? Miten he sen tekevät? Ja miksi he sen teke-
vät juuri niin? (Hassi ym. 2015, 130) Menetelmäoppaan kokeiluissa käytin paljon
osallistuvaa havainnointia. Osallistuttavassa havainnoinnissa toimin tutkimuskohde-
ryhmän kanssa yhdessä. Tämä kuitenkin edellytti sitä, että olin päässyt mukaan yh-
teisöön ja luonut sosiaalisia suhteita kohderyhmän kanssa jo aiemmin. Osallistuvaa
havainnointia käytetään usein silloin tutkimuskohteen ollessa sosiaalinen vuorovaiku-
tus tai kulttuurilliset merkitykset. Tällöin toiminta mukautuu tutkittavan kohteen toimin-
taan. Koska minun kehittämiskohteena olivat ryhmäyttämismenetelmät, jotka toimisi-
vat myös monikulttuurisissa ryhmissä, soveltui osallistavan havainnoinnin molemmat
perusteet minun tarkoituksiini. Toiminta mukautui myös tutkittavan kohteen toimintaa,

sillä kaikki kokeiluni tapahtuivat heidän perusarjessaan, rutiinien lomassa. (Vilkkä 2006, 41,45) Jotta kokeilusta opittua tietoa voidaan hyödyntää, on kaikki havainnot ja opit kirjattava ylös, jotta niitä voidaan tarkastella ja vertailla vielä myöhemminkin. Kokeiluista kirjatut havainnot ja päätelmät voivat olla joskus keskenään ristiriitaisia. Ristiriitaisuuden syyn selvittämistä helpottaa myös järjestelmällisesti kirjatut havainnot. Havaintojen dokumentointi auttaa myös hahmottamaan projektin etenemistä ja sitä kuinka kokeilut ovat kehittyneet kerta kerralta. Menetelmäkokeiluja tehdessä, huomasin dokumentoinnin tärkeyden, kun sokaistuminen omien kokeilujen tuloksiin oli lähellä. Välillä tuntui epävarmalta, onko kehitystä tapahtunut. Tarkastellessa dokumentoituja havaintoja, oli kuitenkin mahdollista seurata sitä, mistä olin alun perin lähtenyt ja missä olin nyt. (Hassi 2015, 176, 180)

Kokeilemalla kehittäminen ja osallistuva havainnointi olivat minun kehitysprosessini menetelmiä aineiston keruussa. Näistä saatu tutkimusaineisto ei kuitenkaan ole suora vastaus tutkimusongelmaan, vaan ne ovat materiaalia, jotka tarvitsevat analysointia tulosten tulkintaa varten. (Vilkkä 2006, 81) Näitä tuloksia ja päätelmiä kuvataan tämän opinnäytetyön viimeisessä kappaleessa.

4.2 Toteutus

Ennen varsinaisen materiaalin keräämistä, olin syventävän harjoitteluni aikana päässyt tutustumaan viikon ajaksi jokaiseen Vantaan NMKY:n järjestämään iltapäiväkerhoon, heidän toimintatapoihinsa, ryhmädynamiikkaan sekä ohjaajien ohjaustyylihin ja ammatillisuuteen. Näiden viikkojen aikana tein havaintoja siitä, millaisia menetelmiä minun kannattaisi kokeilla missäkin ryhmässä, jotta saisin mahdollisimman paljon tuloksia aikaan. Koska olin syventävän harjoittelun aikana päässyt tutustumaan jo kerhoihin, lapsiin ja ohjaajiin oli minun helpompi hahmottaa aikaa, jota menetelmien kokeiluihin kului. Vaikka kerhot olivatkin keskenään erikokoisia, päätimme yhdessä toiminnanjohtaja Kivimäen kanssa, että saisin jokaisessa kerhossa kaksi kerhopäivää käyttöön menetelmien kokeilua varten. Valitsimme kaksi kerhopäivää jokaiseen ryhmään siksi, että pystyisin niiden välissä miettimään menetelmien kehityskohtia, käymään läpi saamaani palautetta ja havaintoja ja muokkaamaan niiden perusteella menetelmät seuraavalle päivälle. Sovimme myös, että mikäli aika ei riittäisi, olisi mahdol-

lista sopia lisäpäiviä kerhojen kanssa. Kaksi päivää jokaisessa kerhossa oli kuitenkin jokaisessa lopulta sopiva määrä ja sain tarvittavan määrän tietoa menetelmäoppaan kokoamista varten.

Suunnittelin kokeilukertani niin, että ensimmäisenä kokeilupäivänä kokeilisin jokaisessa kerhossa 3-5 menetelmää ryhmän koosta riippuen ja toisena päivänä myös 3-5 menetelmää niin, että ne jotka kaipasivat isompaa muutosta, kokeillaan uudestaan ja niiden lisäksi muutama uusi menetelmä. Uudet menetelmät puolestaan olivat seuraavaan iltapäiväkerhoon mentäessä ensimmäisenä kokeilussa. Näin jokainen menetelmä testattiin vähintään kahdesti. Useassa kerhossa pystyin kokeilemaan yhtä menetelmää usealle ryhmälle, sillä kerhoon tuli ja lähti lapsia päivän aikana eri aikoina. Myös niiden välillä pyrin heti tekemään muutoksia, mikäli olin havainnoinut niihin tarvetta. Oli myös muutama menetelmä, jonka kokeilin useammalle kuin kahdelle ryhmälle siksi, koska minun oli kokeiltava niiden toimivuutta ulko- ja sisätilojen lisäksi suurella ja pienellä ryhmällä. Oppaaseen valikoiduista menetelmistä muutamat olivat sellaisia, jotka olin aiemmin todennut työssäni lasten liikunnan ohjaajana toimiviksi ja muokannut ne vain sopivaksi oppaan tilaajalle eli Vantaan NMKY:lle.

Menetelmien kokeilut iltapäiväkerhoissa sujuivat aikataulullisesti melko samalla tavalla kaikissa kerhoissa. Ensimmäiset menetelmät kokeilin aina ennen kerhon yhteistä välipalahetkeä, jolloin osa lapsista oli saapunut. Toinen hetki puolestaan oli kotitehtävien teko aika, jolloin menetelmiä pääsivät testaamaan ne, joilla ei kotitehtäviä ollut. Kolmas ajankohta oli ennen kotiinlähtöä, leikkiaikaan. Näin sain sovitettua menetelmiäni kerhojen arkeen niin, etteivät heidän rutiininsa kärsineet, mutta niin, että kaikki lapset pääsivät osalliseksi toimintoihin. Osassa kerhoissa rutiineista kiinnipitäminen oli hyvinkin tärkeää kerhon toimivuuden ja rauhallisuuden kannalta.

Kokeiluja tehdessäni pyrin jokaisessa kerhossa toteuttamaan menetelmiä sekä ulkona että sisällä ja pienellä että suurella ryhmällä. Kirjasin havaintoja menetelmien aikana ja niiden jälkeen. Keskustelin myös mukana olleiden lasten kanssa siitä, mitä he olivat mieltä menetelmästä sekä kirjasin ylös heidän kommenttejaan menetelmän aikana. Näitä kommentteja käytin myöhemmin oppaassa. Mikäli menetelmää oli seuraamassa myös iltapäivätoiminnan ohjaaja/ohjaajia, kyselin heiltä myös havaintoja ja kommentteja menetelmistä. Näin ollen, sain parhaimmillaan havainnot ja kommentit

kolmesta näkökulmasta; itseltäni, lapsilta sekä kerho-ohjaajilta. Näiden lisäksi tutkin myös aiheesta jo kirjoitettua kirjallisuutta ja oppaita ja vertailin niitä omiin havaintoihini.

Ensimmäinen iltapäiväkerho, jossa kokeilin menetelmiä, oli Hakunilan kirkolla. Ensimmäisenä päivänä menetelmät toteutettiin kerhohuoneessa ja toisena päivänä osa menetelmistä jumppasalissa. Kerhohuoneessa toteutetut menetelmät tehtiin pienryhmissä ja jumppasalissa oli koko ryhmä mukana. Tiesin etukäteen, että Hakunilan kerhossa on ollut haasteita vilkkaiden lasten kanssa ja, että kerhossa oli monentaus-
taisia lapsia. Näistä syistä valitsin ensimmäisenä päivänä sellaiset menetelmät, joiden tavoitteena on lisätä kommunikointia ja luottamusta osallistujien välillä. Aloitin harjoitteet lämmittelevällä menetelmällä, joka tuottaa naurua ja yhdessä tekemisen iloa. Tämän jälkeen siirryin kommunikaatiota kehittäviin menetelmiin. Aluksi ryhmän kanssa sujui moitteetta. Ensimmäinen ja toinen harjoitus sujuivat suunnitelmien mukaan ja lapsiltakin tuli positiivista palautetta. Myös se, että lapset halusivat kokeilla menetelmiä uudestaan, oli merkki siitä, että menetelmät toimivat. Kolmas menetelmä, joka oli kaikista haastavin, vaati eniten luottamusta. Tässä menetelmässä huomasin ohjeistukseni olevan epäselvä, jolloin menetelmä ei onnistunut. Samana päivänä toisen ryhmän kanssa kyseinen menetelmä toimi eritavalla, oikein, sillä pääsin muuttamaan ohjeistusta. Selkeät ja yksinkertaiset ohjeet olivat tässä menetelmässä siis erityisen tärkeitä. Parhaan tuloksen kuitenkin kyseisestä menetelmästä sain vasta seuraavassa iltapäiväkerhossa, Rekolan koululla, kun pilkoin menetelmän muutamaaan osaan ja etenimme askel kerrallaan. Oppaaseen tuli ohjeistus siitä, että mikäli ryhmän kesken luottamus tarvitsee vielä harjoitusta, on suositeltavaa suorittaa harjoitus osissa parhaan tuloksen saamiseksi. Tässä on hyvä esimerkki kokeilemalla kehittämisen tärkeydestä ja toimivuudesta.

Hakunilan kirkon toisena kokeilupäivänä pääsin vetämään menetelmiä liikuntasaliin koko 25 hengen ryhmälle. Toteutin liikkuvampia harjoituksia, joista osa tehtiin pienryhmissä ja osa koko ryhmän kesken. Jälleen kerran viimeinen, haastavin, menetelmä epäonnistui. Menetelmä oli liian haastava ensimmäisen luokan oppilaille, sillä siinä vaadittiin yhteistyön ja kommunikaatiotaitojen lisäksi matemaattista hahmotuskykyä. Ja koska harjoitus oli viimeinen, alkoi osallistujien mielenkiintokin jo herpaantua. Myöhemmillä kokeilukerroilla tätä harjoitusta kokeillessani, muutin ryhmäkokoja

ja matemaattista osuutta melko rajusti, jolloin harjoitus alkoi toimia ja saavuttaa niitä tavoitteita, joita siltä toivoin.

Rekolan koulun iltapäiväkerhon dynamiikka erosi Hakunilan kirkon ryhmästä. Rekolan koulun ryhmää oli selkeästi ryhmäytetty enemmän vuoden alussa ja todennäköisesti harjoituksia oli tehty pitkin vuotta. Olin havainnut tämän jo syventävän harjoitteluni, joten uskalsin ottaa haastavampia harjoituksia. Harjoitukset sujuivat pääosin hyvin. Kokeilin myös harjoitusta, jossa lasten välillä tulee normaalia enemmän kontaktia ja joka vaatii hyvää keskittymiskykyä. Tämä harjoitus oli positiivinen yllätys, sillä en ollut ajatellut laittaa sitä oppaaseen, mutta lopulta päädyinkin siihen, että muuttamalla muutoksella se soveltuisi oppaan loppupäähän. Rekolan koululla harjoituksia tehdessäni minulle viimeistään selkeni ryhmäyttämisen tärkeys. Koska kyseistä ryhmää oltiin ryhmäytetty jo kerhon alkaessa hyvin, oli tunnelma kerhossa lasten välillä sekä lasten ja ohjaajien välillä erinomainen. Ryhmäyttämällä on suuri vaikutus arjen sujuvuuteen ja kerhon iltapiiriin. Toisena kokeilupäivänäni päätinkin edellisen päivän havainnoista johtuen tehdä kaikki päivän harjoitukset kehyskertomuksen sisään. Kehyskertomus ”Operaatio Minni-nallen pelastus” sisälsi neljä menetelmää, joista kaksi oli ongelmanratkaisutehtäviä ja kaksi ryhmän yhteistyötaitoja haastavia tehtäviä. Kehyskertomuksen kautta osa menetelmistä sujui jopa paremmin kuin ilman tarinaa, sillä yhteinen tarinan kautta tullut tavoite paransi ryhmän ”me-henkeä”.

Kokeilin Rekolan kirkon iltapäiväkerhossa myös kehyskertomukseen sidottuja menetelmiä kahdella eri tarinalla. Oli selkeästi havainnoitavissa, että tarina, joissa ryhmällä on yhteinen tavoite (esimerkiksi pelastaa nalle) toimii paremmin kuin tarina, joissa tavoitetta ei ole. Myös yksittäisiin menetelmiin luodut tarinat edesauttoivat menetelmän onnistumista. Seikkailukasvatukselliseksi ryhmäyttämisen klassikoksikin nimetty ”Hämähäkin verkko” toimi huomattavasti paremmin kehyskertomuksen kanssa, kuin ilman sitä. Lasten kommentit menetelmästä liittyivät usein myös kehyskertomukseen eikä itse menetelmää. Seuraavassa on lainaus menetelmä oppaan harjoituksesta ”Hämähäkinseitti”, jota lapset kommentoivat usein suosikkileikikseen ja olivat iloisia kun pääsivät seitin läpi herättämättä hämähäkkiä.

Seitti rakennetaan kahden puun tai tolpan väliin, joiden etäisyys toisistaan on noin 2-3m. Ohjaaja määrittelee aukkojen koot osallistujien mu-

kaan (jokaisen osallistujan mahdollista ainakin jostakin kolosta). Aukkoja tulisi olla yhtä monta kuin ryhmäläisiäkin tai enemmän. Ryhmäläisten on päästävä hämähäkinseitistä läpi sen toiselle puolelle koskematta verkkoon. Ryhmäläisille on myös ohjeistettava, että toiselle puolelle päästessä sieltä ei saa tulla enää takaisin, mutta siltä puolelta voi auttaa muita seitistä läpi tulevia. Ensimmäisen läpimenijän on mentävä ilman avustusta verkon toisella puolella mutta toiselle puolelle päässeet voivat auttaa muita läpituolevia. Jokaisen osallistujan on siis mentävä jostakin seitin kolosta läpi. Samaa verkon reikää ei saa käyttää kahta kertaa. Ohjaaja voi kertoa ryhmälle kehyskertomuksen, jossa esimerkiksi hämähäkki asuu puussa ja jos puihin tai seittiin osutaan liian kovaa hämähäkki herää ja hyökkää. Ryhmäläisten on siis päästävä seitin läpi herättämättä hämähäkkiä. Ohjaajan olisi hyvä sijoittautua seitin toiselle puolelle ja havainnoida turvallisuutta (usein joku osallistuja joudutaan nostamaan ylemmistä koloista). Mikäli toiminta ei näytä turvalliselta, on siihen puututtava ajoissa, tai mentävä auttamaan. Harjoitteen vaikeustasoa voidaan muokata seitin kolojen kokoja ja korkeutta muuttelemalla (mitä pienempiä koloja ja mitä korkeammalla kolot ovat, sitä haastavammaksi harjoitus muodostuu). Huom. harjoitus vaatii toisten osallistujien nostamista. On siis hyvä sijoittaa reikiä myös alas, jolloin kuka tahansa voi siitä selvitä.

Rajakylän iltapäiväkerho oli Vantaan NMKY:n suurin iltapäiväkerho, noin 50 lasta. Koska kerhossa lapsia oli niin paljon, heidät oli jaettu ryhmiksi niin, että jokaisella ohjaajalla oli oma ryhmä. Sovimme kuitenkin ohjaajien kanssa, etten vedä menetelmiä jokaiselle ryhmälle erikseen vaan niin, että ryhmät sekoittuvat. Koska iltapäiväkerho-ryhmä oli niin suuri, ohjaajilla meni paljon aikaa ryhmäkurin ylläpitämiseen sekä arki-rutiineihin, kuten välipalaan ja kotitehtäviin. Tästä syystä minulle jäi aikaa vetää menetelmiä iltapäivällä. Käytössäni oli usein liikuntasali. Vaikka ryhmä oli suuri, onnistuivat ryhmien kanssa haastavimmatkin tehtävät. Asiaan vaikutti varmasti myös suuresti se, että ryhmä oli minulle viimeinen, eli olin jo ehtinyt muokata suurimman osan menetelmistä toimivaan muotoon. Tämän ryhmän kanssa pääsin kokeilemaan myös musiikillisempia ja enemmän ääntä tuottavia harjoituksia, sillä olimme suljetussa liikuntasalissa. Koska menetelmiin osallistuvia ryhmiä oli paljon, ehdin kokeilla lähes kaikki menetelmät vielä viimeisen kerran sekä kirjata viimeiset havainnot niistä ryhmän ollessa taas uusi.

4.3 Oppaan kokoaminen

Tärkeintä oppaan kokoamisessa oli säilyttää selkeys, helppokäyttöisyys ja namikalainen ulkoasu. Oppaan kanteen tuli Vantaan NMKY:n uusitun logon lisäksi namikalainen slogan: ”empowering young people” ja näiden väliin oppaan nimi: ”Seikkaillen ryhmäksi – menetelmäopas ryhmäytymiseen”. Oppaan väri on namikalainen, eli sini-punainen. Sisällysluettelon jälkeen löytyy lyhyt tiivistelmä oppaasta ja sen ideasta sekä lyhyt esittely Vantaan NMKY:stä. Oppaan 17 menetelmää on järjestetty niin, että helpoimmat menetelmät löytyvät ensimmäisenä jonka jälkeen opasta edetessä myös menetelmien haastavuus kasvaa. Ennen menetelmän ohjeistusta, jokaisesta menetelmästä löytyy otsikon lisäksi neljä kohtaa, jotka helpottavat menetelmään ohjaamisen suunnittelua. Nämä kohdat ovat missä, kesto, tarvikkeet ja tavoite. Missä – kohdassa on kerrottu soveltuuko menetelmä sisälle vai ulos vai molempiin. Kesto – kohtaan on merkittynä menetelmään kuluva aika. Tarvikkeet – kohtaan on listattuna mahdolliset tarvikkeet, joita menetelmän vetäminen edellyttää ja tavoite – kohdassa puolestaan löytyy asioita, joita menetelmän avulla tavoitellaan, kuten hauskanpito, kommunikoinnin kehittäminen tai ryhmähengen kasvattaminen. Nämä kohdat helpottavat ohjaajia valitsemaan tilanteeseen sopivan toiminnon nopeasti ja näkemään mitä mikäkin menetelmä vaatii tai tavoittelee. Näiden kohtien jälkeen on selostettuna menetelmä ja siihen liittyvät muutosmahdollisuudet erilaisten ryhmien kanssa. Tämän lisäksi jokaisen menetelmän kohdassa on värikäs puhekupla, joihin on kirjattuna lapsen kommentti menetelmästä. Oppaan pituudeksi tuli 13 sivua.

4.4 Oppaan käyttöönotto ja jalkauttaminen

Menetelmäopas otettiin ensimmäisen kerran kokeiluun päiväleirien alkaessa kesäkuussa 2016. Opasta oli mahdollista muokata vielä päiväleirien jälkeen, mikäli ohjaajat huomasivat puutoksia tai haasteita sen käytössä. Menetelmäopas tulee myös Vantaan NMKY:n verkkosivuille aineistopankkiin, jolloin se on Vantaan NMKY:n henkilöstön, johtokunnan sekä ohjaajien vapaassa käytössä. Oppaasta tehtiin myös tulostettuja versioita, jotka sijoitettiin suoraan ohjaajille ja kerhopisteisiin. Osan menetelmistä esittelin ja ohjasin iltapäiväkerhotoiminnan ohjaajille heidän säännöllisessä työntekijäkokouksessaan ja vuotuisilla ohjaajakoulutuspäivillä, jolloin he pääsivät it-

sekin kokeilemaan menetelmiä. Menetelmiä seurattua tai niihin osallistuttua, kynnys menetelmien vetämiseen myös lapsille laskee.

Luovutin oppaan ensimmäisen kerran ohjaajille Vantaan NMKY:n koulutuspäiväristeilyllä, jossa myös esittelin oppaan ja sen käyttömahdollisuudet Vantaan NMKY:n henkilökunnalle. Tätä ennen olin lähettänyt sen toiminnanjohtaja Kivimäelle, jotta hän ja iltapäivätoiminnan koordinaattori Typpi saivat kommentoida opasta ja esittää muutosehdotuksia. Sain muutamia ehdotuksia, joiden korjaamisen jälkeen opas oli valmis esiteltäväksi ohjaajille. Ohjasin tilaisuudessa vielä yhden oppaan menetelmistä, jotta ohjaajat varmasti ymmärsivät, minkä tyylistä menetelmistä oli kyse. Opas otettiin mielenkiinnolla ja innolla vastaan. Menetelmiä on tarkoitus käyttää uusien ryhmien aloittaessa aina syksyisin. On myös suotavaa ja perusteltua vetää menetelmiä esimerkiksi lomien jälkeen tai jos ryhmään tulee uusia lapsia kesken toimintakauden. Mikäli opasta kohtaan syntyy kiinnostusta, voidaan sitä jakaa myös muille NMKY:n paikallisyhdistyksille tai muille siitä kiinnostuneille järjestöille ja organisaatioille. Toiminnanjohtaja Kivimäki kyseli myös mahdollisuuksista kääntää sitä englanniksi ja viedä sitä heidän kansainvälisiin tapahtumiin tai yhteistyömaihin, joissa iltapäivätoimintaa on alettu kehittämään.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

5.1 Johtopäätökset iltapäivätoiminnan kehittämisestä

Vantaan NMKY:lle toteutetun opinnäytetyöni tavoitteena oli kehittää iltapäiväkerhojen laatua menetelmäoppaalla, jonka tarkoituksena oli lisätä ohjaajien ammattitaitoa ja valmiuksia ryhmäyttää moninaistuvia ryhmiään. Ohjaajien ryhmäyttämistaitojen kasvassa lapsien mahdollisuudet integroitua Vantaan NMKY:n iltapäiväkerhoryhmiin vahvistuvat. Tähän tavoitteeseen päästäkseni loin menetelmäoppaan seikkailullisista ryhmäyttämismenetelmistä sekä perehdytin Vantaan NMKY:n henkilökunnan oppaan käyttöön.

Lähdin toteuttamaan opinnäytetyötä minulle uudella tutkimustavalla, kokeilemalla kehittämisellä. Tämän lisäksi keräsin tuloksia myös osallistuvalla havainnoinnilla. Koska kyse oli toiminnallisen opinnäytetyön tekemisestä, koen, että valitsemani tutkimustavat olivat onnistuneet ja soveltuivat hyvin tarkoitukseensa. Oppaaseen tulleet menetelmät kokeilin todellisella kohderyhmällä, eli iltapäiväkerholaisilla, joista sain tuloksia kokeilemisen lisäksi myös havainnoimalla. Menetelmäkokeilujen jälkeen keskustelin ja kyselin myös lapsilta suoraan heidän mielipiteitään, mutta koska kohderyhmä pääosin vasta ensimmäisen luokan oppilaita, olivat vastaukset pääosin lyhyitä ja perustelemattomia. Osallistavan havainnoinnin kautta pystyin puolestaan havainnoimaan menetelmän aikana, heidän eleitään, reaktioitaan sekä kommentointia.

Kokeilemalla kehittämisen kautta sain paljon tuloksia, joita ei todennäköisesti olisi ilmentynyt esimerkiksi kyselytutkimuksella. Menetelmäkokeilujen aikana tärkeäksi asiaksi painottui ohjeistuksen selkeys. Sama menetelmä on mahdollista saada onnistumaan hyvin tai ei laisinkaan ohjeistusta muuttelemalla. Tästä syystä oppaaseen kirjatut ohjeistukset ovat loppuun asti mietittyjä ja parhaiksi todettuja. Pyrin tekemään niistä niin selkeät, että jokainen, uusikin ohjaaja, saisi menetelmän onnistumaan. Tutkimuksen aikana oli mielenkiintoista seurata miten kohderyhmän toimintaa on mahdollista muuttaa pienilläkin asioilla. Ohjeistuksen lisäksi myös harjoitusten järjestyksellä on suuri merkitys. Merkitys korostui ennen kaikkea ryhmillä, joilla ryhmäytyminen ei ollut edennyt vielä pitkälle. Alun lämmittelevät ja naurua tuottavat menetelmät auttoivat osallistujia rentoutumaan ja luomaan hyvän ilmapiirin. Myös yhteishenkeä kasvattavat toiminnot toimivat alussa hyvin. Mikäli ryhmälle halutaan ottaa kommunikointia haastavia menetelmä tai ongelmanratkaisu tehtäviä, on ne hyvä ottaa vasta harjoitusten loppupäässä, jotta ryhmähenki on lämmennyt. Näin toimittaessa myös menetelmät onnistuvat parhaiten. Havainnot järjestyksen vaikutuksesta auttoivat oppaan muodon löytymisessä. Listasin menetelmäoppaassa menetelmät järjestykseen, jossa ensimmäisenä olevat ovat alemman kynnyksen harjoituksia kun taas oppaan loppupäässä olevat harjoitukset vaativat ryhmältä puolestaan jo enemmän.

Menetelmäoppaan namikalainen näkökulma jäi vähäisemmälle, mitä olin suunnitellut. Se näkyi kyllä oppaan ulkoisessa olemuksessa sekä oppaan johdannossa, mutta menetelmien osalta jäi hieman latteammaksi. NMKY:n kolmioperiaatteen kaksi sivua, fyysinen ja henkinen, oli helpompi yhdistää menetelmiin kuin kolmas, hengellinen.

Oppaan suunnitteluvaiheessa suunnittelin, että se tulisi sisältämään ainakin muutamaa myös uskonnollisävytteisen menetelmän mutta menetelmiä työstäessä ne tippuivat pois. Mutta koska hengellisyys ei näkynyt suurimman osan kerhojen arjessa lähes lainkaan, en koe, että näiden menetelmien puuttuminen vähentää oppaan käyttöastetta juurikaan. Toiminnanjohtaja Kivimäenkin mukaan, tärkeintä on, että opas on tunnistettavissa namikalaiseksi oppaaksi, ja ennen kaikkea Vantaan NMKY:n oppaaksi. Mikäli opas leviää eri paikallisyhdistysten välillä, oli Kivimäen mukaan tärkeää, että se samalla levittää tietoisuutta Vantaan paikallisyksiköstä.

Opas kuitenkin jo itsessään edustaa NMKY:n arvomaailmaa, jossa tärkeinä arvoina ovat esimerkiksi yhdenvertaisuus ja moninaisuuden arvostaminen. Oppaan menetelmien kautta näitä arvoja tullaan opettamaan ryhmäläisille heti kerhojen alussa. Menetelmiä tehdessään kerholaiset oppivat toimimaan toisensa kanssa sekä arvostamaan ja kuuntelemaan toisiaan.

5.2 Johtopäätökset prosessista ja oman toiminnan arviointi

Opinnäytetyön ja menetelmäoppaan teon aikana kävimme Vantaan NMKY:n työyhteisössä keskustelua ryhmäyttämisen vaikutuksista ja sen tärkeydestä. Työyhteisössä aukesi keskustelu siitä, missä tilanteessa kukakin iltapäiväkerho on. Onko kerhon ryhmäyttämällä kauden alussa ollut merkitystä? Missä tilanteissa ryhmäyttämistä olisi hyvä harjoittaa? Kuinka paljon ryhmäyttäminen voi vaikuttaa kerhon arjen sujuvuuteen ja rutiineihin? Koska iltapäiväkerhojen ohjaajat pääsivät joiltain osin seuraamaan ryhmäyttämismenetelmien kokeiluja, näkivät he itse niiden vaikutukset lapsiin. He huomasivat sen, kuinka jo muutamalla toiminnolla on mahdollista lisätä yhteishenkeä ja kasvattaa ryhmän positiivista ilmapiiriä. Järjestön työntekijöiden tietoisuus kasvoi ja innostus ryhmäyttämiseen oli havaittavissa. Uusien menetelmien käyttöä suunniteltiin jo heti, kun oppaat jaettiin heille järjestön koulutusristeilyllä. Ohjaajien osaamisen kehittäminen ja menetelmiin perehdyttäminen olikin tärkeä osa prosessia. Ilman sitä, opas jäisi vai tuotokseksi, jonka opinnäytetyö prosessin aika tein. Ohjaajien ryhmäyttämistaitojen kehittymisen kautta myös kerhojen osallistujien integroituminen ryhmiin paranee, jonka seurauksena iltapäiväkerhotoiminnan laatu kasvaa.

Olen opinnäytetyöhöni ja sen tuotokseen, menetelmäoppaaseen, tyytyväinen. Prosessin aikana oli hienoa huomata, kuinka onnistumisen kokemukset lisäsivät halua kokeilla ja kehittää entistä enemmän. Positiiviseen kokemukseen vaikutti myös paljon toimintaympäristön kannustava ja avoin ilmapiiri. Järjestön toiminta-/taloustietomuksessa (2015,1) tavoitteeksi oli kirjattu uusien toimintamallien luominen ja innovatiivinen työote, joka todella näkyy järjestön arjessa. Uuden luominen, kokeileminen ja kehittäminen otettiin järjestön johtoa myöten lämpimästi vastaan. Tulevana yhteisöpedagogina koin toimintaympäristön ihanteellisena. Suuri kiitos kuuluu myös Vantaan NMKY:n toiminnanjohtaja Kivimäelle, joka toimi sekä syventävän harjoittelun että opinnäytetyön aikana työelämäohjaajana. Kärsivällisyys ja syvällisyys, jolla hän perehdytti minua järjestön toimintaan, olivat opinnäytetyön toteutuksen sekä oman oppimiseni kannalta arvokkaita. Erityisesti avoimuus järjestön asioista, nykytilasta sekä tulevaisuudesta, auttoivat minua haastamaan omaa näkemystäni järjestötyöstä. Yhteisöpedagogi tutkintonimikkeen tunnettavuus ja arvostettavuus työyhteisössä loi myös uskoa omaan tulevaisuuteen ja ammatti-identiteetin arvostukseen.

5.3 Lopuksi

Yhteiskuntamme on jatkuvassa muutoksessa. Taloudellinen tilanne, poliittiset konfliktit, pakolaiskriisi ja monet muut ajankohtaiset asiat luovat painetta niin valtiolle, yrityksille kuin järjestöillekin. Vantaan NMKY on pieni tekijä suuressa yhteiskunnassamme, mutta myös pienillä tekijöillä on vaikutusta suureen kokonaisuuteen. Vantaan NMKY:n avoimuus ja kehittämishalu monikulttuuris- ja moninaistuvassa yhteiskunnassa luo esimerkkiä myös muille järjestökentällä toimijoille. Koen, että myös tällä opinnäytetyöllä olen ollut kehittämässä tätä tärkeää asiaa. Ohjaajien hallittaessa ryhmäytämismenetelmät, mahdollistuu hyvän ja toimivan pohjan luominen ryhmälle kuin ryhmälle. Moninaisille ryhmille on tärkeää kiinnittää huomiota ryhmän toimivuuteen, kommunikoinnin kehittämiseen sekä ryhmähengen nostattamiseen. Se, että ryhmien toimivuuteen kiinnitetään huomiota jo lasten ollessa pieniä, vaikuttaa varmasti myös lasten tuleviin toimintamalleihin. Lasten ja nuorten sosiaalisten taitojen kehittämiseen käytetyt resurssit näkyvät varmasti positiivisena voimavarana yhteiskuntamme tulevaisuudessa. Yhteisöpedagogina koen tämän asian erityisen tärkeä-

nä, jonka vuoksi olenkin ylpeä siitä, että sain mahdollisuuden olla kehittämässä Vantaan NMKY:n iltapäiväkerhotoimintaa tämän opinnäytetyön kautta.

LÄHTEET

- Alitolppa-Niintamo, Anne 2005. Kotoutuminen ja lastenkasvatus. Teoksessa Syrjälä, Jaana (toim.) Vahva vanhemmuus – Paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki: VL-Markkinointi Oy
- Eskel, Pauliina & Marttila, Marjaana 2013. Osallisuuden kokemus osana yhteisöllisyyttä. Teoksessa Marjanen Päivi, Marttila Marjaana & Varsa Marjo (toim.) Pienten piirissä, yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Juva: PS-kustannus
- Hakala, Ilkka 1989. Teoksessa Koikkalainen Jaakko (toim.) NMKY – elävän toivon liike. Suomen NMKY-liikkeen 100-vuotiasjuhlakirja. Helsinki: Suomen NMKY liitto ry
- Karppinen, Seppo 2010, Seikkailukasvatus – erilainen tapa oppia ja opettaa Teoksessa Latomaa, Timo & Karppinen, J.A (toim.) Seikkaillen elämyksiä II. Elämyksen käsitehistoriaa ja käytäntöä. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus
- Kivelä Valtteri & Lempinen Juho 2009. Arki hallintaan - Nuorten ryhmätoiminnan ohjaaminen. Turku: KOTA - Lasten ja nuorten hyvinvointi ry.
- Koivisto, Mauno 1989. Teoksessa Koikkalainen Jaakko (toim.) NMKY – elävän toivon liike. Suomen NMKY-liikkeen 100-vuotiasjuhlakirja. Helsinki: Suomen NMKY liitto ry
- Koivula Merja 2013, Yhteisöllisyyden rakentuminen päiväkodin arjessa. Teoksessa Marjanen Päivi, Marttila Marjaana & Varsa Marjo (toim.) Pienten piirissä, yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Juva: PS-kustannus
- Kurttila, Tuomas 2015. Kärjessä –lehti 2/2015
- Lund, Pekka. Suomen NMKY:n urheiluliitto. Namikalainen kasvattaja, kouluttajan käsikirja
- Louhela Virpi 2010. Seikkailu opetusmenetelmien monipuolistajana. Teoksessa Latomaa, Timo & Karppinen, J.A (toim.) Seikkaillen elämyksiä II. Elämyksen käsitehistoriaa ja käytäntöä. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus
- Rajala Riitta 2011. Opetushallitus, Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet,
http://www.oph.fi/download/133363_Apip_toiminnan_perusteet_2011_koulutus.pdf
- Suomen lainsäädäntö. Perusopetuslaki luku 8a Aamu- ja iltapäivätoiminta § 48 a (19.12.2003/1136)

Suomen NMKY 2016. Viitattu 14.6.2016, <http://www.ymca.fi/>

Telemäki, Matti 1998. Johdatus seikkailukasvatuksen teoriaan. Oulu: Oulun yliopistopaino

Vantaan NMKY:n toiminta-/talouskertomus 2014

(<file:///C:/Users//Downloads/TK%202014.pdf>)

VANTAAN NMKY –kohti 40 v:n ikää....

<http://www.nmkyvantaa.fi/tiedostot/VANTAANNMKYkohti40vikaa.pdf>

Vantaan NMKY:n toiminta- ja talouskertomus 2014

